

ULUSLARARASI TİCARETİN
FAİZSİZ FİNANSMANI

Fatih Kazancı

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 90
İslami Finans – 13

Fatih Kazancı, *Uluslararası Ticaretin Faizsiz Finansmanı*

Yayıma Hazırlayan: Mehmet İlkay Çiftçi
Musahih: Nurettin Ürün

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı: Sarıyıldız Ofset – Sertifika No.: 23593
İvedik Ağaç İşleri San. Sit.
1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / Ankara
1. Baskı: İstanbul, 2021

ISBN: 978-625-7015-93-6 | EISBN: 978-625-7015-92-9

© İktisat Yayınları, 2021

Bütün yayım hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları

Aziz Mahmut Hüdayi Mh., Türbekapı Sk. No:13, 34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: +90 (216) 532 63 70
www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadı Araştırma Merkezinin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Kazancı, Fatih

Uluslararası Ticaretin Faizsiz Finansmanı

1. Baskı, xii + 344 s., 13.5 x 21 cm

Kaynakça ve dizin var.

ISBN: 978-625-7015-93-6 | EISBN: 978-625-7015-92-9

1.Uluslararası Ticaret 2. İslami Finans 3. Faizsiz Finansman Yöntemleri

ULUSLARARASI TİCARETİN FAİZSİZ FİNANSMANI

Fatih Kazancı

iktisat
yayınları

İslami Finans Dizisi

Bu dizide, İslami finans ile ilgili güncel eserlere yer verilmektedir. Dizide İslam ekonomisi, İslami finans ilkeleri, İslam ticaret hukukunun temel özellikleri, İslami finans kuruluşlarının felsefesi, modelleri ve araçları olmak üzere geniş bir yelpazede kitaplar yer almaktadır.

Dizide Yayınlanan Diğer Kitaplar

Muhammad Ayub, *İslami Finansı Anlamak*

Mehmet Saraç, *Finans Teorisini Yeniden Düşünmek*

Zeyneb Hafsa Orhan, *Katılım Bankacılığındaki Kar-Zarar Ortaklığı Enstrümanlarının Risk Analizi*

Fatih Kazancı, *Merkez Bankaları ve Faizsiz Bankacılık*

Angelo M. Venardos, *İslami Finans ve Bankacılıkta Güncel Meseleler*

Batuhan Buğra Akartepe, *Alacak Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketi Örneği*

Nazan Lila, *Katılım Bankalarının Murâbaha İşlemlerinde Malın Teslimi: İslam Hukuku Açısından Bir Değerlendirme*

İsmail Cebeci, *İslam İktisadında Murâbaha: Modern Literatürdeki Tartışmalar*

Serdar Özalp, *Borsada Açığa Satış: İslam Hukuku Açısından Bir Değerlendirme*

Ömer Faruk Tekdoğan, *İslam İktisadı Açısından Kaydi Para ve Kısmi Rezerv Bankacılığı*

Yunus Akyüz, *Azalan Ortaklık: İslam İktisadı Açısından Bir Değerlendirme*

Bilal Soysal, *İslami Finansta Kurumsal Yönetim: Fikhi Uygunluğu Sağlamaya Yönelik Yapı ve Süreçler*

Necmettin Kızılkaya & Batuhan Buğra Akartepe, *Girişim Sermayesi: İslam Ekonomisi Açısından Bir İnceleme*

Soner Duman, Muhammed Emin Durmuş, İsmail Bektaş, *İslam İktisadında Garar*

Fatih Kazancı

Trabzon doğumlu olan Kazancı, lisans eğitimini 1993 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde birincilikle tamamlamıştır. Kazancı, yüksek lisans eğitimini 1997 yılında yine aynı üniversitenin araştırma görevlisi kadrosunda tamamlayarak yüksek mühendis ünvanı almıştır. İkinci yüksek lisans eğitimini İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı programında 2014 yılında tamamlayan Kazancı, 2019 yılında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans Bilim dalında “Merkez Bankalarının Faizsiz Bankalar Üzerindeki İşlev ve Etkileri: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Örneği” adlı teziyle doktorasını tamamlayarak doktor ünvanı almıştır.

Kazancı, 2020 yılında yayınlanan “Merkez Bankaları ve Faizsiz Bankacılık” adlı kitabın yazarı olup aynı zamanda ICC tarafından onaylı uluslararası geçerliliği olan Akreditif Uzmanlık Sertifikası (Certified Documentary Credit Specialist-CDCS) sahibidir. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.’de Dış Ticaret ve Hazine Operasyonları Departmanında Yönetici olarak görev yapmakta olan Kazancı, aynı zamanda İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde öğretim görevlisi statüsünde ders vermektedir.

Kazancı’nın temel çalışma alanları; İslam ekonomisi ve finansı, uluslararası finans, dış ticaret ve hazine uygulamaları, sermaye piyasaları ile merkez bankacılığı ve katılım bankacılığıdır.

Desteklerini hep yanımda hissettiğim
eşim Filiz'e ve kızım Beliz Dila'ya.

İçindekiler

Önsöz	xi
Giriş	1
1. Uluslararası (Dış) Ticaret	5
2. Faizsiz Finans ve Uluslararası Ticaret	73
3. Faizsiz Uluslararası Ticaret Finansmanı	179
Genel Değerlendirme ve Sonuç	307
Uluslararası Ticaret Sözlüğü	313
Faizsiz Finans Sözlüğü	323
Kaynakça	333
Dizin	341

Önsöz

Elinizdeki kitap, katılım bankaları dış ticaret ve hazine operasyonlarında edinilen tecrübenin sonucundaki 22 yıllık birikimin ve İslam ekonomisi ve uluslararası finans alanında tamamlanan doktora çalışmamda edinilen bilgilerimin katkılarıyla oluşturulan bir araştırma kitabıdır. Kitap, ülkemizde uluslararası ticareti ve faizsiz finansman yöntemlerini (sözleşme türlerine göre) bir araya getiren ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır.

Kitabın hazırlanmasındaki ana motivasyon; faizsiz finans alanına ilgi duyan, katılım bankaları dış ticaret operasyon ve pazarlama alanlarında çalışan, faizsiz finans alanında lisans eğitimi gören ve konu hakkında yüksek lisans tezi hazırlayanların, uluslararası ticarete faizsiz finansman konusunu anlamaları, faizsiz finansman ürünlerini tanımaları ve bu konuda derinlemesine araştırma yapmalarına olanak sağlamaktır.

Okuyucu bu kitabı, geleneksel uluslararası ticaret finansman yöntemlerini, ödeme şekillerini, faizsiz finansman sözleşmelerini ve bu sözleşmelerle oluşturulmuş olan faizsiz finansman ürünlerini tanımak ve öğrenmek amacıyla da okuyabilir.

Tarafıma uluslararası ticareti ilk öğreten ve sevdiren kişi, Emin Hasırcı'dır. Kendisi uluslararası ticaret alanında ülkemizde önde gelen bankacılardan olup, kendisine en derin saygı ve şükranlarımı sunmak isterim. Uluslararası ticareti sevmemde ve bu alana odaklanarak devam etmemde etkili olan diğer isim ise G. Orhan Taşteki'l'dir. Kendisi halen faizsiz finans alanında danışman olarak görev yapmakta olup, kendisine minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Fatih Kazancı

Temmuz 2021, İstanbul

Giriş

Faizsiz finansın temel ilkeleri; reel ticareti ve yatırımları esas alması, ortaklığı teşvik etmesi ve faizli olan tüm işlemlerden uzak olmasıdır. Faizsiz finans sektörü bu nedenle reel ve ticari olmayan sembolik değerlerin ticaretinden uzak bir konumda olmalı ve faizli işlemlerden kaçınmalıdır. Faizsiz bankalar, ilkeleri gereğince topladıkları fonları, reel ekonomiye aktarmakla yükümlüdürler. Üretime ve sabit yatırıma kanalize edilen bu fonlar sayesinde faizsiz bankacılık sektörü krizlerden daha az etkilenmekte, fiyat istikrarına ve ekonomik kalkınmaya daha fazla katkıda bulunabilmektedir.

Günümüz konvansiyonel bankacılığı, reel sektörü finansal açıdan desteklemekle birlikte topladığı fonların bir kısmını üretime aktarmadan türev araçlar gibi sembolik değerlere aktararak kâr elde etmeye odaklanmıştır. Bu durum piyasada üretim tüketim dengesizliğine yol açmakta ve fiyat istikrarsızlığı ile sonuçlanabilmektedir. Oysaki faizsiz bir bankanın, ortaklık yoluyla topladığı fonları ilkeleri gereğince; reel sektöre, ticarete ve yatırıma kanalize etme dışında bir imkânı yoktur.

Dünya genelinde faizsiz bankacılık sektörü; yatırımları, üretimi ve ticareti desteklemesi sayesinde ülke ekonomilerinin kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Yatırımlar arttıkça üretim artmakta; işsizlik azalmakta, yani sonuç olarak reel büyüme gerçekleşmektedir. Üretim artışının bir diğer sonucu da üretilen emtianın sadece yurt içinde tüketilmeyip yurt dışına da ihraç edilmesidir. İhracat sektörü, kazandırdığı dövizler sayesinde; ülkenin ekonomik dengesine, fiyat istikrarına, istihdam artışına ve reel büyümeye destek olmaktadır. Faizsiz finans kurumları, reel sektöre verdikleri destekler sonucunda dış ticaretin ivme kazanmasına da katkı sağlamaktadırlar. Buna ek olarak faizsiz finans sektörü, dış ticaretle uğraşan ithalat ve ihracatçıları, çeşitli faizsiz finansal araçlar ile de desteklemektedir.

Konvansiyonel bankalar, ticareti yasal olan her türlü malı veya hizmeti faizli bir şekilde finanse edebilmektedirler. Faizsiz bankalar ise, uluslararası ticareti finanse ederlerken sadece ticareti helal olan mallara aracılık edebilir ve uluslararası ticaret yapanlara faizsiz finansman ürünleri ile finansman sağlayabilirler. Dolayısıyla bu kitap, faizsiz bankaların çeşitli faizsiz finansman ürünleri ile uluslararası ticaret yapanları nasıl destekleyebileceğine odaklanmıştır.

Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dünya genelinde geleneksel uluslararası ticaret finansmanı ve uluslararası ödeme şekilleri okuyucuya tanıtılmıştır. Bu bölümün tam olarak okunarak anlaşılması sayesinde okuyucu özellikle üçüncü bölümde verilmiş olan faizsiz finansa özgü finansman ürünlerini daha iyi yorumlayabilecektir. İkinci bölüme okuyucuya faizsiz finansın özellikleri tanıtılarak başlanmış olup, akabinde yakın coğrafyamızda uluslararası ticaret tarihi anlatılmış ve faizsiz finans alanında coğrafyamızda geçmişte kullanılan ürünler ve terimler hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde son olarak

ticaret finansmanına destek olan kurumlar tanıtılarak, faizsiz finansmanda kullanılan sözleşme (akit) türleri detaylandırılmıştır. Kitabın son bölümü faizsiz uluslararası ticaret finansmanı uygulamalarına ayrılmıştır. Bu son bölümde, faizsiz finansman alanında kullanılan satış sözleşmeleri, ortaklık sözleşmeleri, icâre, vekâlet, kefâlet, borç satışı ve sarf sözleşmelerine göre uygulamada olan ürünler okuyucuya tanıtılmıştır. Bu bölümde detaylandırılan faizsiz uluslararası ticaret finansman ürün çeşitlerinin bazıları ülkemizde de uygulama alanı bulmakta, bazıları da diğer ülkelerde uygulanmakta olan ürünlerdir. Araştırmacılar bu ürünlere odaklanarak Katılım Bankaları ve Türk Eximbank için yeni ürünler tasarlayabilirler. Üçüncü bölüm sonunda ayrıca tekâfül sigortacılığı ve faizsiz uluslararası ticaretin geleceğinde de yer bulacak olan faizsiz finansal teknolojiler (fintechler) ve blok zincir (blockchain) hakkında açıklamalar yapılmıştır. Kitabın ekler bölümüne ise, okuyucunun teknik terimleri daha iyi anlayabilmesi amaçlanarak, uluslararası ticaret ve faizsiz finans sözlükleri eklenmiştir.